

Patrycja Chodnicka

Uniwersytet Warszawski

ZASTOSOWANIE TEORII „CRYING WOLF” W PROCESIE WYKRYWANIA PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Streszczenie: Artykuł podejmuje kwestię prania brudnych pieniędzy w Europie Środkowo-Wschodniej. Scharakteryzowano problematykę oraz regulacje rządowe mające na celu wyeliminowanie tego procederu. Do zanalizowania problemu wykorzystano teorię „Crying Wolf”, która zajmuje się tematyką jakości informacji przekazywanych przez instytucje obowiązane do jednostek analityki finansowej. Okazuje się, że wraz ze wzrostem sankcji powyżej punktu optymalnego informacyjnej krzywej Laffera rośnie liczba raportowanych przez banki podejrzanych transakcji w krajach, w których wysokość kary jest znaczna w porównaniu z wielkością PKB per capita. W celu weryfikacji tezy posłużono się transakcjami podejrzаныmi oraz ponadprogowymi odnotowanymi w poszczególnych państwach Europy Środkowo-Wschodniej.

Słowa kluczowe: pranie brudnych pieniędzy, teoria „Crying Wolf”, transakcje podejrzane, instytucje obowiązane.

1. Wstęp

Problem prania brudnych pieniędzy należy do transgranicznych dylematów gospodarki światowej. Narodził się w latach 20. XX wieku w Stanach Zjednoczonych¹ w czasie działalności mafijnej Ala Capone. Do legalizacji procederu wykorzystywano działalność charakteryzującą się szybkim przepływem gotówki, np. pralnie (*laundry* – stąd nazwa procederu w języku angielskim: *money laundering*), restauracje, kasyna. Jako „pranie brudnych pieniędzy” określa się każdą działalność generowaną przez kryminalną i nielegalną aktywność, której celem jest redukcja kosztów transakcyjnych wywołanych nielegalnym źródłem pochodzenia środków finansowych².

¹ J. Grzywacz, *Pranie pieniędzy, metody, raje podatkowe, zwalczanie*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza, Warszawa, 2010, s. 13.

² D. Masciandaro, *Economics of Money Laundering: A primer*, Paolo Baffi Centre Bocconi University, 2007, Working Paper No. 171, s. 2.

Naturalnym środowiskiem dla prania brudnych pieniędzy w przypadku dużych organizacji są centra finansowe. Co prawda istnieją badania głoszące, że proceder ten ma miejsce z daleka od systemów bankowych³, ale zależy to od wielkości organizacji oraz od miejsca dokonywania wspomnianej operacji. Znaczącą wartość dla rynku prania brudnych pieniędzy stanowi rozwój usług e-banking⁴. W związku z taką sytuacją wdrażane są liczne przepisy mające na celu przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy, określane jako AML. W wyniku wprowadzenia przez większe gospodarki regulacji AML następuje odpływ kapitału do krajów o rozluźnionych systemach zabezpieczających przed legalizacją środków pochodzących z działalności kryminalnej⁵. Powoduje to wywieranie presji gospodarczo-ekonomicznej na biedniejsze państwa w celu dostosowania regulacji⁶. Według Mitchell kraje piorące brudne pieniądze charakteryzują się wyższymi inwestycjami. W przypadku wprowadzenia obowiązku raportowania o transakcjach podejrzanych następuje zatem ucieczka kapitału będącego efektem działalności niezgodnej z prawem⁷. Podkreśla się ponadto, że wraz ze wzrostem prawdopodobieństwa bycia złapanym i oskarżonym oraz ze wzrostem kosztów transakcyjnych spada wielkość pranych brudnych pieniędzy⁸, co powoduje wyższą skuteczność polityki skierowanej przeciwko wspomnianemu procederowi.

2. Teoria „Crying Wolf”

W krajach, które zaimplementowały przepisy dotyczące prania brudnych pieniędzy, istnieje obowiązek rejestrowania transakcji ponadprogowych oraz natychmiastowego zgłaszania transakcji podejrzanych (*suspicious transaction report* – STR). Proces dotyczący monitorowania wspomnianych działań związany jest z następującymi problemami:

- komunikacją pomiędzy jednostką obowiązującą a jednostką analityki finansowej,
- czynnikami skłaniającymi banki do raportowania transakcji,
- podejrzeniem instytucji co do kryminalnego charakteru zgłaszanej transakcji,

³ P. Quirk, *Money laundering: Muddying in the Macroeconomy*, „Finance&Development” 1997.

⁴ L.H. Cavalcante Veiga, J. Pinto de Andrade, A.L. Rossi de Oliveira, *Money laundering, corruption and growth: an empirical rationale for a global convergence on anti – money laundering regulation*, „Latin American and Caribbean Law and Economics Association (ALACDE) Annual Papers, Berkeley Paper, Berkley Program in Law and Economics”, UC Berkeley, 2006, s. 3.

⁵ Tamże.

⁶ E. Helleiner, *The Politics of Global Financial Regulation: Lessons from the Fight Against Money Laundering*, „Center for Economic Policy Analysis Working Paper Series II”, Working Paper 2000, No. 15.

⁷ L.H. Cavalcante Veiga, J. Pinto de Andrade, A.L. Rossi de Oliveira, wyd. cyt., s. 3.

⁸ J. Ferwerda, *The Economics of Crime and Money Laundering: Does Anti – Money Laundering Policy Reduce Crime?*, Utrecht School of Economics Tjalling C. Koopmans Research Institute, Discussion Paper Series 08-35.

- dużą liczbą transakcji i koniecznością ich jednoczesnego monitorowania oraz zgłaszania tych, które uważane są za podejrzane,
- informacją posiadaną przez bank.

Holmstrom i Milgrom⁹ twierdzą, że nałożenie sankcji z powodu luki w informacjach o podejrzeniu nielegalnej działalności może skutkować brakiem skłonności banków do jednoczesnego monitorowania i raportowania transakcji. Obciążenia finansowe powodują, że wykonują one jedną z tych dwóch wspomnianych funkcji. Pierwsza działalność ma miejsce w przypadku braku lub nakładania niskich sankcji finansowych za niewykonanie obowiązku dostarczania danych, druga natomiast w momencie ponoszenia zbyt wysokich kar.

Problem obciążeń dotyczy również w sposób pośredni analityków zajmujących się wykrywaniem nieprawidłowości, a następnie ich raportowaniem. Możliwość otrzymania kary wynikającej z braku przekazania informacji będącej podstawą podejrzeń o pranie brudnych pieniędzy może skłaniać te osoby do nadraportowywania transakcji. Badania potwierdzające wspomniane zachowanie zostały przeprowadzone na pracownikach instytucji finansowych przez La Porta¹⁰.

Skutkuje to powstawaniem pomiędzy bankiem a jednostką analityki finansowej relacji pana – sługi (*principal – agent*). Występuje sprzeczność interesów pomiędzy oboma podmiotami. Bank jako instytucja komercyjna działa dla zysku, natomiast celem organów rządowych jest maksymalizacja dochodu społecznego. Wspomniana relacja stanowi podwaliny teorii „Crying Wolf”, przedstawionej przez Takatsa¹¹. Bierze ona pod uwagę prawdopodobieństwo transakcji prania brudnych pieniędzy α , które zawiera się w przedziale (0; 0,5). Szkoda dla społeczeństwa wynikająca z legalizacji dochodów pochodzących z działalności przestępczej wynosi h (przy czym $h > 0$) i obniża dobrobyt społeczny. Jego wartość o iloczyn ph podnosi natomiast ściganie wspomnianego procederu, gdzie $p > 0$ i oznacza wielkość działalności, której udało się zapobiec. Agencje rządowe i banki odznaczają się neutralnym ryzykiem. Zysk banku obniżają koszty monitorowania i raportowania oraz nakładane kary (F). Koszty transakcyjne obciążające użytkownika wraz z bankowymi kosztami realizacji transakcji są znormalizowane do 0, nie mają więc wpływu na zysk banku. Nakładane na system bankowy sankcje nie zwiększają dobrobytu społecznego, który jest obniżany poprzez koszty monitorowania, raportowania i ścigania prania brudnych pieniędzy.

Bank jako instytucja finansowa nie osiąga żadnych zysków społecznych z wykrywania procederu prania brudnych pieniędzy. Jedynym niemierzalnym profitem jest dla

⁹ B. Holmstrom, P. Milgrom, *Multitask Principal – Agent Analyses: Incentive Contacts, Asset Ownership, and Job Design*, „Journal of Law, Economics and Organization”, 1991, Spec. Issue 7, s. 24-52.

¹⁰ R. La Porta, F. Lopez – de – Silanes, A. Schleifer, *What Works in Securities Laws?*, „Journal of Finance”, February 2006, vol. 61, Issue 1, s. 1-31.

¹¹ E. Takats, *A Theory of „Crying Wolf”: The Economics of Money Laundering Enforcement*, International Monetary Fund, 2007.

niego ochrona przed ryzykiem operacyjnym. Proces ścigania to w tym przypadku tylko i wyłącznie koszt wynikający z raportowania i monitorowania transakcji. Procedura identyfikacji procesu prania brudnych pieniędzy rozpoczyna się w momencie otrzymania przez bank sygnału o przeprowadzaniu takich działań. Ocena dokonywana jest za pomocą systemu zero-jedynkowego, gdzie 1 to wysoki sygnał prania brudnych pieniędzy, a δ to prawdopodobieństwo poprawnej identyfikacji transakcji (tab. 1).

Tabela 1. Prawdopodobieństwo wykrycia transakcji nielegalnej

Sygnal	Nielegalna transakcja	Legalna transakcja
0	$1 - \delta$	δ
1	δ	$1 - \delta$

Źródło: E. Takats, wyd. cyt.

Institucje rządowe ponoszą koszt wykrywania transakcji podejrzanych, który wynosi $T = kI^2$, gdzie $k > 0$, a I oznacza wysiłek włożony w ściganie przestępstwa na podstawie informacji dostarczanych przez banki. Jednostki analityki finansowej nakładają również kary F za nieraportowanie transakcji, które później okazują się niezgodne z prawem. Bank ponosi koszty monitorowania podejrzanych transakcji M , oznaczanych w sposób zerojedynkowy jako $M = 1$ w przypadku obserwacji sygnału i $M = 0$ w sytuacji jego braku. Wysiłek ten według Kofmana i Lawarrée¹² zależy od wcześniej otrzymanego sygnału pochodzącego od pracowników banku lub innych osób mających podejrzenia o zajęciu procedury legalizacji środków pochodzących z działalności przestępczej. Gdy bank nie otrzymuje komunikatu, nie raportuje transakcji, natomiast gdy taki sygnał dostanie, podejmuje decyzję, czy istnieją podstawy do przekazania informacji (tab. 2).

Tabela 2. Podejmowanie decyzji o raportowaniu transakcji

Raportowanie transakcji	Sygnal niski	Sygnal wysoki
Tak	$R_1 = 1$	$R_1 = 1$
Nie	$R_0 = 0$	$R_0 = 0$

Źródło: opracowanie własne.

W związku z raportowaniem przez bank transakcji ponoszone są koszty raportowania $c > 0$. Do rozwiązywania problemu Takats¹³ używa równowagi Nasha:

$$\frac{[\alpha(1-\delta)\rho h]^2}{4k(\alpha + \delta - 2\alpha\delta)} + \frac{(\alpha\delta\rho h)^2}{4(1-\alpha-\delta+2\alpha\delta)} - \frac{(\alpha\rho h)^2}{4k} > (\alpha + \delta - 2\alpha\delta)c + m.$$

¹² F. Kofman, F.J. Lawarrée, *Collusion in Hierarchical Agency*, "Econometrica" 1993, No. 61, s. 635-636.

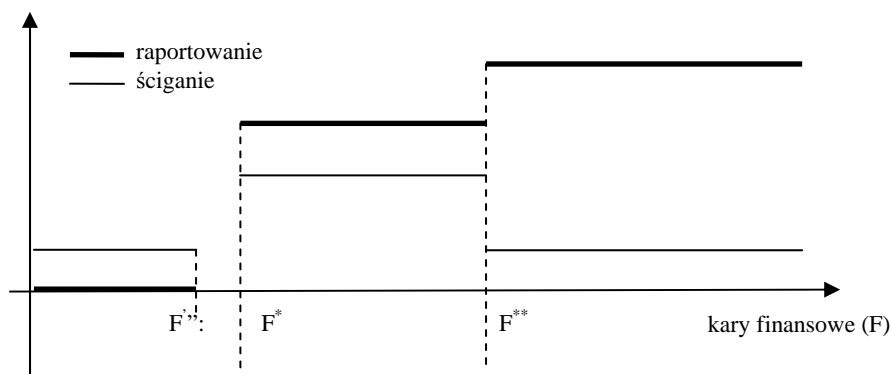
¹³ E. Takats, wyd. cyt., s. 12.

Raportowanie transakcji i ich monitorowanie jest relatywnie tańsze w porównaniu ze ściganiem prania brudnych pieniędzy. W przypadku niskiego prawdopodobieństwa zajścia wspomnianego procederu, informowanie, gdy sygnał jest słaby, okazuje się bardzo drogie. Gdy oczekiwana kara jest wyższa od kosztów zawiadomienia, bank podejmuje decyzję o przesyłaniu sprawozdań. Prawdopodobieństwo raportowania zależy od przekazywania informacji o wspomnianych transakcjach. Okazuje się ponadto, że jeżeli nie ma wprowadzonego obowiązku prawnego, możliwe są dwie sytuacje. W pierwszej z nich bank może nie monitorować i nie raportować transakcji, co powoduje, że instytucje rządowe nie podejmują ścigania oraz ponoszona jest strata społeczna, a kary nie odgrywają żadnej roli. Drugą sytuacją jest brak sankcji finansowych, co powoduje raportowanie tylko transakcji o wysokim prawdopodobieństwie.

Teoria „Crying Wolf” bada zatem trzy sytuacje, w jakich może znaleźć się bank. Pierwsza związana jest z brakiem kar za niewykonywanie obowiązku raportowania. Skutkuje to tym, że banki przesyłają informacje tylko o działaniach, które charakteryzują się największym prawdopodobieństwem prania brudnych pieniędzy. Mogą również nie realizować funkcji monitorowania i raportowania transakcji, co powoduje ponoszenie straty społecznej i brak działań podejmowanych przez organizacje rządowe, mających na celu ściganie transakcji. Druga sytuacja to nakładanie umiarkowanych kar na banki. W przypadku sankcji relatywnie niższych od kosztów raportowania bank nie monitoruje i nie raportuje transakcji. Jeżeli natomiast nakłady są niskie, a kary znaczące, skutkuje to obserwacją i przesyłaniem informacji o wszystkich sygnałach. Niewielkie wydatki wynikające z przekazywania danych do jednostek analityki finansowej powodują ograniczenie zjawiska „Crying Wolf”. Poziom dobrobytu społecznego jest w tym przypadku niższy. Trzecia sytuacja powstaje, gdy nakładane są bardzo wysokie kary za brak przekazywania informacji, a bank postanawia raportować wszystkie transakcje. Sankcje nakładane na instytucje finansowe początkowo przynoszą wzrost, a następnie spadek dobrobytu społecznego. Takie same efekty daje i brak monitorowania transakcji, i przesyłanie wszystkich raportów o transakcjach podejrzanych do jednostki analityki finansowej, wywołując w rezultacie problemy jakościowe i brak informacji do wykorzystania ze względu na ich nadmiar. Zjawisko to można przedstawić za pomocą informacyjnej krzywej Laffera (rys. 1). Wykrywanie i zwalczanie prania brudnych pieniędzy początkowo wzrasta wraz z wartością nakładanych sankcji finansowych, ale następnie opada do poziomu wyjściowego. Natomiast liczba raportów przekazywanych do jednostek analityki finansowej rośnie wraz z obciążeniami ponoszonymi przez banki w wyniku niezrealizowania obowiązku przesyłania informacji o działaniach będących podstawą legalizacji środków pochodzących z działalności przestępczej.

Minimalna i maksymalna optymalna kara nakładana na banki zależy od wykrywalności, kosztów bankowych, prawdopodobieństwa prania brudnych pieniędzy oraz wielkości otrzymywanego sygnału. Wynosi ona odpowiednio:

$$F^* = \frac{(1 - \alpha - \delta - 2\alpha\delta)c + m}{\alpha\delta I_0^*}; \quad F^{**} = \frac{(\alpha + \delta - 2\alpha\delta)c}{\alpha(1 - \delta)I_0^*}$$

Rys. 1. Informacyjna krzywa Laffera

Źródło: E. Takats, wyd. cyt., s. 22.

Takats, Della Pellegrina oraz Masciandaro¹⁴ dowodzą ponadto, że wpływ wielkości raportowanych transakcji i ich jakość spadają wraz z odkryciem nowego czynnika ryzyka. Wyjątkiem od tej zasady okazała się Holandia¹⁵, gdzie po wprowadzeniu podejścia uwzględniającego ryzyko drastycznie spadła liczba przekazywanych sprawozdań przy jednoczesnym wzroście ich jakości.

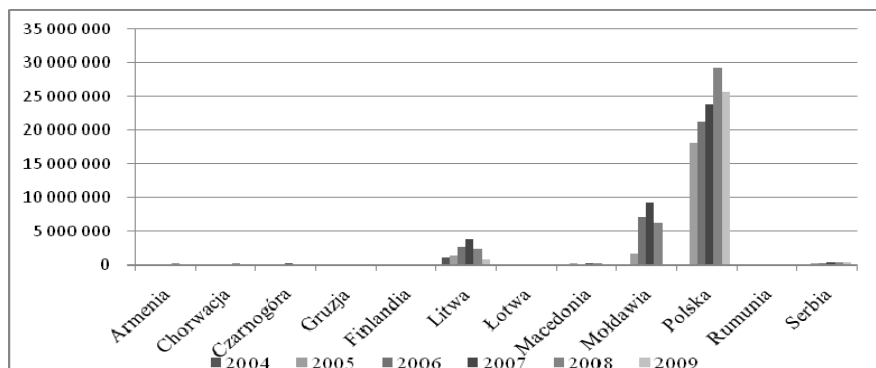
3. Raportowanie transakcji w Europie Środkowo-Wschodniej

Ze względu na charakter prania brudnych pieniędzy i jego regionalne uwarunkowania, postanowiono zbadać wielkość transakcji rejestrowanych jako ponadprogowe oraz podejrzane w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Obowiązek informowania o wspomnianych transakcjach wynika z implementacji w krajach Unii Europejskiej Dyrektywy 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu. Zgodnie z dyrektywą banki jako instytucje obowiązane powinny dokonywać rejestracji transakcji gotówkowych powyżej kwoty 15 000 euro. Poniżej widać zestawienie rejestrowanych transakcji ponadprogowych w latach 2004-2009 (rys. 2). Najwięcej transakcji

¹⁴ L. Della Pellegrina, D. Masciandaro, *The Risk – Based Approach in the New European Anti – Money Laundering Legislation: A Law and Economics View*, „Review of Law and Economics” 2009, No. 6, s. 3.

¹⁵ B. Unger, F. van Waarden, *How to Dodge Drowning in Data? Rule- and Risk-Based Anti Money Laundering Policies Compared*, “Review of Law & Economics”, Vol. 5, Iss. 2, Article 7.

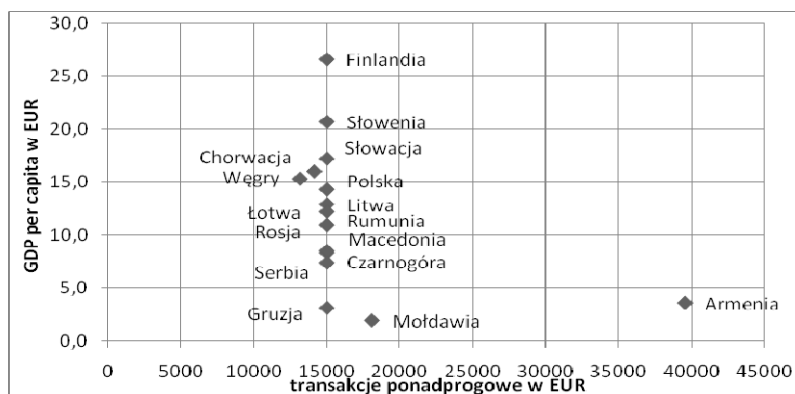
ze względu na wielkość gospodarki odnotowuje Polska. Wolumen raportów jest skorelowany z cyklem koniunkturalnym, w jakim znajduje się dane państwo.

Rys. 2. Transakcje ponadprogowe w Europie Środkowo-Wschodniej

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę implementację przepisów w poszczególnych krajach, można stwierdzić, że w większości wymienionych przypadków przeniesiono regulacje dotyczące wartości transakcji ponadprogowych bezpośrednio z dyrektywy. Ciekawymi przypadkami są Mołdawia i Armenia, gdzie wysokość progu jest znacznie wyższa niż w pozostałych krajach (odpowiednio 18 076 i 39 534 euro), oraz Węgry (13 158 euro), z progiem niższym od zakładanego w przepisach unijnych.

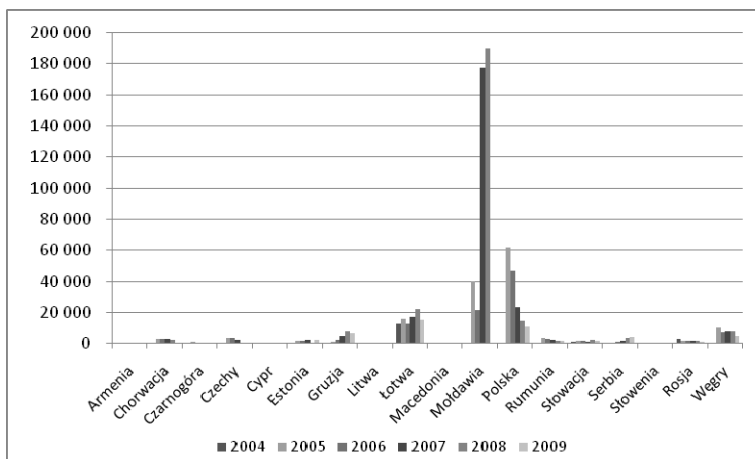
Rys. 3. PKB per capita a liczba raportowanych transakcji ponadprogowych

Źródło: opracowanie własne.

Jednakowy próg transakcji ponadprogowych w większości przypadków (rys. 3) może dawać złudne wrażenie dostosowania do warunków gospodarczych danego kra-

ju. Skutkuje to zaburzeniami skuteczności polityki prania brudnych pieniędzy w krajach słabiej rozwiniętych. Państwa o niższym PKB *per capita* z założenia będą odznaczały się mniejszą liczbą transakcji przekraczających próg 15 000 euro. Wprowadzenie takiego limitu może podawać w wątpliwość efektywność polityki zmierzającej do przeciwdziałania legalizacji środków pochodzących z działalności niezgodnej z prawem

Porównując liczbę transakcji podejrzanych w Europie Środkowo-Wschodniej (rys. 4) z ponadprogowymi (rys. 2), można zauważyć, że w przypadku Łotwy występuje zjawisko większego wolumenu raportów dotyczących działalności kryminogenicnej nad transakcjami ponadprogowymi, co wynika ze wzmożonej aktywności organów ścigania. Duży udział transakcji podejrzanych w stosunku do ponadprogowych występuje w Rumunii, Gruzji i Chorwacji. Może to być efektem dwóch przyczyn. Pierwszą z nich jest nadraportowanie transakcji wynikające z nakładania kar na system bankowy, drugą natomiast faktyczne występowanie prania brudnych pieniędzy. Z badań przeprowadzonych przez Mitchella¹⁶ wynika, że w krajach bardziej rozwiniętych gospodarczo łatwiej jest zalegalizować środki pochodzące z działalności mafijnej niż w państwach ubogich o niewielkim rynku finansowym. W związku z tym można wnioskować, że do Polski, Słowacji, Słowenii czy Węgier napływa powiązany geograficznie zgodnie z teorią grawitacji Walkera¹⁷ kapitał pochodzący z państw ościennych. Ponadto zachodzi negatywna korelacja pomiędzy informowaniem o podejrzanych transakcjach przez banki a wzrostem gospodarczym¹⁸.

Rys. 4. Transakcje podejrzane w Europie Środkowo-Wschodniej

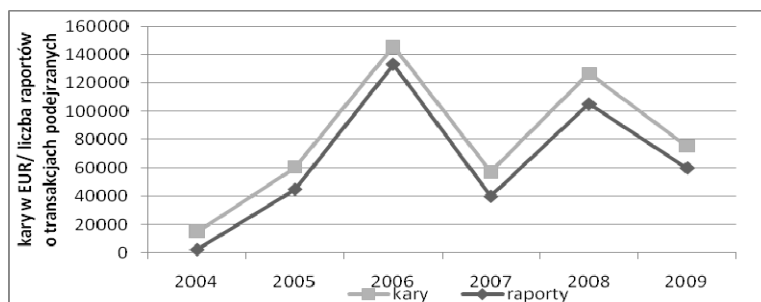
Źródło: opracowanie własne.

¹⁶ D.J. Mitchell, *U.S. Government Agencies Confirm That Low – Tax Jurisdictions are not Money Laundering Havens*, „Prosperitas”, vol. II, Issue I, 2002.

¹⁷ B. Unger, J. Walker, *Measuring Global Money Laundering „The Walker Gravity Model”*, „Review of Law & Economics”: Vol. 5, Iss. 2, Article 2, s. 4.

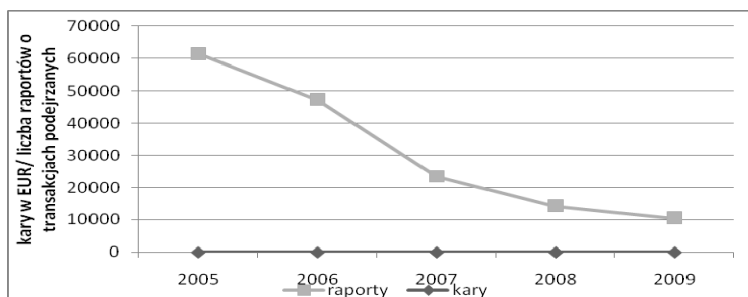
¹⁸ L.H. Cavalcante Veiga, J. Pinto de Andrade, A.L. Rossi de Oliveira, wyd. cyt., s. 3.

Do najciekawszych przypadków pod względem zależności między liczbą zgłaszanych transakcji podejrzanych a wartością kar nakładanych na system należą Łotwa i Polska (rys. 5 i 6). W przypadku Łotwy występuje niemal całkowite dopasowanie trendu kar i liczby przesyłanych STR-ów. W Polsce natomiast odnotowuje się obniżanie wolumenu przesyłanych do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej danych dotyczących działań mających na celu legalizację środków pochodzących z procederu prania brudnych pieniędzy. Obie sytuacje są potwierdzeniem istnienia opisanego teorii „Crying Wolf” w procesie raportowania transakcji podejrzanych.

Rys. 5. Wielkość kar nakładanych na banki łotewskie w euro z tytułu realizacji polityki przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy a liczba raportowanych transakcji podejrzanych

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 6. Wielkość kar nakładanych na banki polskie w euro z tytułu realizacji polityki przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy a liczba raportowanych transakcji podejrzanych

Źródło: opracowanie własne.

Prawdziwość zachowań banków wobec stosowanych kar potwierdza również analiza surowości jednostek analityki finansowej. Uwzględnienie realnych konsekwencji finansowych, w miejsce zapisanych w ustawie, daje dokładniejsze dopasowanie zjawiska raportowania transakcji i nakładania kar pieniężnych. Obniżanie się wolumenu STR-ów nie jest procesem negatywnym, ponieważ nadraportowanie

proceeds to the occurrence of a problem resulting from the Laffer curve and the deterioration of the quality of information received by the analytical units of the financial sector. Too much data makes the process of detecting actual crimes and leads to an increase in monitoring and reporting costs borne by banks, as well as expenses resulting from analysis and prosecution of crimes.

4. Zakończenie

The phenomenon of dirty money laundering causes high system costs borne by both banks performing monitoring and reporting of transactions, as well as government bodies aiming at the legalization of funds from criminal activities. The volume of information transmitted is related to the country's wealth. More transactions are sent to the analytical units of the financial sector in developed countries, while fewer are sent in developing countries. The size of reports is influenced by the amount of fines. The increase in financial burdens for not reporting to banks leads to the preparation of reports on suspicious transactions. Simultaneously, it causes difficulties related to the analysis of their volume and the quality of information contained in them, which reduces the effectiveness of the system and social welfare. In the countries of Central and Eastern Europe with a low GDP per capita, we can talk about the dysfunctionality of the system, taking into account the theory of „Crying Wolf”. The setting of a relatively high limit of transactions causes difficulties in gathering information on suspicious transactions, which are to a significant extent discovered due to the obligation to register operations.

Literatura

- De Boyrie M.E., Pak S.J., Zdanowicz J.S., *The impact of Switzerland's Law on Capital Flows through Abnormal Pricing in International Trade*, EFMA 2001 Lugano Meetings; CIBER Working Paper 2001.
- Cavalcante Veiga L.H., Pinto de Andrade J., Rossi de Oliveira A.L., *Money laundering, corruption and growth: an empirical rationale for a global convergence on anti – money laundering regulation*, „Latin American and Caribbean Law and Economics Association (ALACDE) Annual Papers, Berkley Paper, Berkeley Program in Law and Economics”, UC Berkeley 2006.
- Della Pellegrina L., Masciandaro D., *The Risk – Based Approach in the New European Anti – Money Laundering Legislation: A Law and Economics View*, „Review of Law and Economics” 2009, No. 6.

- Ferwerda J., *The Economics of Crime and Money Laundering: Does Anti – Money Laundering Policy Reduce Crime?*, Utrecht School of Economics Tjalling C. Koopmans Research Institute, Discussion Paper Series 08-35.
- Grzywacz J., *Pranie pieniędzy, metody, raje podatkowe, zwalczanie*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza, Warszawa, 2010.
- Helleiner E., *The Politics of Global Financial Regulation: Lessons from the Fight Against Money Laundering*, „Center for Economic Policy Analysis Working Paper Series II”, Working Paper 2000, No. 15.
- Holmstrom B., Milgrom P., *Multitask Principal – Agent Analyses: Incentive Contacts, Asset Ownership, and Job Design*, „Journal of Law, Economics and Organization”, 1991, Issue 7.
- Kofman F., Lawarrée J., *Collusion in Hierarchical Agency*, “Econometrica” 1993, No. 61.
- La Porta R., Lopez – de – Silanes F., Schleifer A., *What Works in Securities Laws?*, „Journal of Finance” February 2006, vol. 61, Issue 1.
- Masciandaro D., *Combating black money: money laundering and terrorism finance, international cooperation and the G8 role*, 2004.
- Masciandaro D., *Economics of Money Laundering: A primer*, Paolo Baffi Centre Bocconi University Working Paper No. 171.
- Mitchell D.J., *U.S. Government Agencies Confirm That Low – Tax Jurisdictions are not Money Laundering Havens*, „Prosperitas”, Vol. II, Issue I, 2002.
- Quirk P., *Money laundering: Muddying in the Macroeconomy*, „Finace&Development”, 1997.
- Takats E., *A Theory of „Crying Wolf”: The Economics of Money Laundering Enforcement*, International Monetary Fund, 2007.
- Unger B., *Money Laundering – A Newly Emerging Topic on the International Agenda*, „Review of Law & Economics”, Vol. 5, Iss. 2, Article 1, 2009.
- Unger B., *The Scale and Impact of Money Laundering*, Cheltenham, UK, Northampton, MA, Edward Elgar, 2007.
- Unger B., van Waarden F., *How to Dodge Drowning in Data? Rule- and Risk-Based Anti Money Laundering Policies Compared*, „Review of Law & Economics”, Vol. 5, Iss. 2, Article 7.
- Unger B., Walker J., *Measuring Global Money Laundering „The Walker Gravity Model”*, „Review of Law & Economics”, Vol. 5, Iss. 2, Article 2.
- Zdanowicz J.S., *Trade-Based Money Laundering and Terrorist Financing*, „Review of Law & Economics”, Vol. 5, Iss. 2, Article 3.

APPLYING A THEORY OF “CRYING WOLF” IN THE DETECTION PROCESS OF MONEY LAUNDERING

Summary: The problem of money laundering in Central and Eastern Europe is discussed in the paper. It characterizes the issue and government regulations which are going to solve it. “Crying Wolf” theory, which deals with the subject of quality of information being transmitted by institutions working for financial intelligence units, has been used to analyse the problem. It is proved that if sanctions are higher above the optimal point of informational Laffer curve, there is an increase of suspicious transactions reported by banks in countries where the amount of fines is high in comparison to GDP per capita value. In order to justify a thesis there were used suspicious and threshold transaction reports, which were recorded in particular in Central and East European countries.